

UNIVERSITY OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

The permanent address of the publication is <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201304091080>

Author(s): Vainio, Niklas
Title: Veikka ja vuoren arvoitus : Veikka Gustafssonin maskuliinisuus ja luontosuhde
Main work: Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa
Editor(s): Jokinen, Arto
Year: 2003
Pages: 63-88
ISBN: 978-951-44-9122-1
Publisher: Tampere University Press
Item Type: Article in Compiled Work
Language: fi
URN: URN:NBN:fi:uta-201304091080

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

VEIKKA JA VUOREN ARVOITUS

Veikka Gustafssonin maskuliinisuus ja luontosuhde

Niklas Vainio

Vuorikiipeilijä Veikka Gustafsson – tai Veikka, kuten hänet tunnetaan – tuli tunnetuksi Suomessa ja muualla maailmassa keväällä 1993, kun hän kiipesi Mount Everestin huipulle. Gustafssonista tuli tiedotusvälineissä ”ensimmäinen suomalainen maailman huipulla”. Maaliskuuhun 2002 mennessä Veikka oli ”valloittanut” maailman neljästätoista yli 8000 metriä korkeasta vuoresta kahdeksan ja lienee nykyään ainoa suomalaisten laajemmin tuntema vuorikiipeilijä.

Tarkastelen sitä kuvaa, joka Veikka Gustafssonista kulttuuristen tekstien kautta rakentuu. Selvitän, millainen hänen maskuliinisuutensa on ja millä keinoin se rakentuu. Samalla tutkin, millainen luonnon käsite vuorikiipeilykertomuksien yhteydessä rakentuu ja mikä on sen yhteys maskuliinisuuteen, ja näin osoitan yhteyksiä maskuliinisuuksien tutkimuksen ja ympäristöfilosofian, erityisesti Val Plumwoodin ekofeminismin välillä. Tutkimusaineistonani käytän Gustafssonista kirjoitettuja uutisia, aikakauslehtiartikkeleita ja haastatteluita sekä hänen omia matkakertomuksiaan ja verkkosivustoaan www.veikka.com. Keskeisenä aineistona on toimittaja Eino Leinon kokoama *Kohti huippua* -kirja (KH), joka kertoo Gustafssonin retkistä vuosina 1993–1995. Aineistoni on kerätty pääasiassa vuoden 2001 aikana.

Tutkimukseni kannalta Veikka on kaksi eri olentoa. Yhtäältä kyseessä on elävä olento, espoolainen miespuolinen ammattikiipeilijä. Toisaalta kyse on myös tekstuaalisesta hahmosta, joka muotoutuu lehdissä, tv:ssä ja kirjoissa sekä matkakertomuksissa, jotka on kirjoittanut ensin mainittu olento. Nämä kaksi olentoa eroavat toisistaan jotenkin, mutta rajaa niiden välille on vaikea vetää. Fyysisesti olemassa oleva Veikka ei kenties ajattele tai toimi samoin kuin tekstuaalinen hahmo, mutta toisaalta jälkimmäinen hahmo saattaa vaikuttaa historiallisen Veikan käsitykseen omasta itsestään. Artikkelissani käsittelen kuitenkin vain tekstuaalista hahmoa väittämättä mitään sen yhteydestä elävään olentoon.

Artikkelin teoreettisena lähtökohtana on useissa miestä koskevissa tutkimuksissa esitetty väite mieheyden rakentumisesta erottautumisen kautta (ks. esim. Connell 1995; Badinter 1993; Lehtonen 1995; Edley & Wetherell 1995). Tarkastelemalla tekstuaalisen Veikan rakentumista voin sanoa jotain kaikkia tai useimpia miehiä koskevaa ilman, että väitän sen koskevan yksilötoimija Veikka Gustafssonina.

Mieheys on erontekoa

Psykoanalyttisen objektisuhdeteorian mukaan poikalapsi alkaa erottautua äidistä ja feminiinisestä 2–3-vuotiaana. Sitä ennen hän on samastunut äitiinsä ja feminiinisyteen, mutta ympäristön alkaessa suhtautua häneen poikana hän alkaa ensin erottautua niistä ja samastuu isäänsä ja maskuliinisuuteen. (Edley ja Wetherall 1995, 47.) Pojan on sanouduttava irti feminiinisinä pitämistään ominaisuuksista, ”vakuututtava itse ja vakuutettava muut siitä, että ei ole (1) nainen, (2) vauva, (3) homoseksuaali” (Badinter 1993, 57). Tällaisen maskuliinisuuden ylläpitämiseksi erottautumista feminiinisydestä on jatkettava lapsuuden jälkeenkin, ja voidaan sanoa, että ”miehen identiteetti on loismaisesti riippuvainen tästä toisesta,

ei-miehestä, sillä ilman vastakohtaansa miestä ei voisi määritellä lainkaan” (Lehtonen 1995, 31). Feminiinisyyteen on tehtävä jatkuvaa eroa oikeanlaisella kielenkäytöllä, ihannoimalla maskuliinisia ominaisuuksia kuten väkivaltaisuus, sisukkuus tai tunteidensa hallinta ja suorittamalla erilaisia miehuuskokeita. Tässä on kyse hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatiosta (ks. Connell 1995, 77; johdantoartikkeli).

Eronteko on sekä symbolista että konkreettista. Konkreettista erontekoa tapahtuu esimerkiksi silloin, kun skinheadit hakkaavat somalipakolaisen tai kun koululuokan muslimilapsi suljetaan porukasta ulos, koska hän on erilainen. Sen sijaan symbolinen eronteko tapahtuu ajattelun ja kielen tasolla. Pyrkimys erottautua naisista, mustista tai homoista synnyttää puhetapoja, joilla eroja tuotetaan tai tuodaan esille ja tehdään merkitseviksi. Nämä puhetaavat ovat hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraation tarjoamia tapoja maskuliinisuuden rakentamiseksi.

Naisia alistavien valtasuhteiden taustalla onkin usein nähty miehet tai maskuliininen rationaalisuuskäsitys. Mutta asia voidaan nähdä monisyisempänä:

Monissa feministisissä teorioissa on huomattu, että virallisesti sukupuolineutraalissa järjen käsitteessä on mukana jotain maskuliinista. Oman näkemykseni mukaan kyseessä ei kuitenkaan ole yksinkertainen ja puhdas maskuliininen identiteetti vaan kyse on moninaisesta, monimutkaisesta kulttuurisesta *herraidentiteetistä*, joka on muotoutunut luokan, rodun ja sukupuolen hallinnan kontekstissa. Tämä kulttuurinen identiteetti on muovannut läntisen ajattelun vallitsevat käsitteet, erityisesti järjen ja luonnon. (Plumwood 1993, 5.)

Filosofi, ekofeministi Val Plumwood näkee kulttuurin ytimessä siis pikemminkin niin sanotun *herraidentiteetin* (identity of the master), maskuliinisen identiteetin, johon sisältyy ajatus muun muassa ihmisyydestä, rationaalisuudesta, hallinnasta ja miehyydestä. Käsi-

te ottaa hyvin huomioon monenlaisia yhteiskunnallisia alistavia valtasuhteita, ja pureutuu muun muassa ajatuksiin maskuliinisuuden ja rationaalisuuden kytköksestä sekä ihmisyyden ja luonnon suhteista.

Herraidentiteetin rakentumisessa ovat keskeisiä dualismit. Dualismilla Plumwood tarkoittaa sellaisia erontekoja, joissa kaksi ideaa tai ominaisuutta esitetään toisilleen vastakkaisiksi, toisensa poissulkeviksi ja keskenään hierarkkiseksi. Herraidentiteetti rakentuu korostamalla muun muassa rationaalisuutta, mieheyttä, sivistystä ja kulttuuria ja erottautumalla samalla tunteellisuudesta, naiseudesta, alkukantaisuudesta ja luonnosta. (Plumwood 1993, 32, 42–43.) Identiteetti rakentuu tietynlaisten erontekojen tai puhetapojen kautta. Plumwood nimittää näitä puhetapoja *siirtomaaherruuden logiikaksi* mutta yhtä hyvin voinee puhua esimerkiksi identiteetin rakentumistekniikoista. Tekniikoita on viisi (ks. mt., 48–53):

- 1) *Taustalle työntäminen*. Toiseutta edustava ryhmä, sen jäsenet ja sen edustamat piirteet työnnetään symbolisesti taka-alalle ja ryhmän merkitystä herraidentiteetin muodostumisessa vähätellään (backgrounding/denial).
- 2) *Hypererottaminen*. Herran identiteetin kantajien ja toisten väliset erot esitetään erittäin merkityksellisinä ja niin jyrkkinä, että nämä kaksi ryhmää ovat olemuksellisesti erilaisia. Tämä ero myös esitetään luonnollisena ja itsestäänselvänä. (Radical exclusion/hyperseparation.)
- 3) *Määrittäminen puutteena*. Toiset määritetään suhteessa herran identiteettiin, siitä riippuvaisina tai puutteellisina (incorporation/relational definition).
- 4) *Välineistäminen*. Toiseuden edustajat nähdään pelkän hyödyn näkökulmasta ja heitä arvotetaan sen mukaan, kuinka hyvin he edistävät herran identiteetin edustajien päämääriä (instrumentalism/objectification).
- 5) *Tasapäistäminen*. Toiseutta edustavan ryhmän jäsenet esitetään

kaikki samanlaisina, stereotyyppisinä, ja ryhmän sisäiset erot häivytetään (homogenisation/stereotyping).

Dualismeille on ominaista se, että ne eivät ole toisistaan irrallisia, vaan kytkeytyvät toisiinsa muodostaen dualismien verkon. Kun kaksi dualistista paria kytkeytyy toisiinsa, niiden jäsenet liittyvät toisiinsa siten, että herraidentiteetille keskeiset ominaisuudet kytkeytyvät keskenään ja alisteiset ominaisuudet kytkeytyvät keskenään. (Emt., 45.) Esimerkiksi dualistiset parit mieheys/naisuus, järki/tunne ja ihminen/luonto muodostavat verkon, jossa mieheys, järki ja ihmisyyys liittyvät toisiinsa ja naisuus, tunteellisuus ja läheinen yhteys luontoon liittyvät toisiinsa. Historiassa tällaiset käsitykset ovat olleet sorto- ja alistussuhteiden taustalla. Esimerkiksi käsitys luonnonkansojen kulttuurittomuudesta ja elämellisyydestä lieinee siirtomaa-aikana luonut pohjan Afrikan ja Aasian maiden valloitukselle. Taustalla voidaan havaita dualistiset parit ihminen/luonto, kulttuuri/luonto, järki/luonto, sivistynyt/alkukantainen ja länsi/itä tai pohjoinen/etelä. Keskeinen dualistinen pari on järki/luonto, johon monet muut dualismit palautuvat. Luonnosta tulee yleinen vähempiarvoisuuden ja toiseuden kategoria, johon rinnastuvat niin feminiinisyys, emotionaalisuus kuin kehollisuuskin.

Plumwoodin teoretisoimat dualismit havainnollistuvat hyvin lukemalla sellaisia kulttuurisia tekstejä, jotka käsittelevät mieheyttä, naisuutta, järkeä, tunteita, ihmisyyttä ja luontoa. Veikka on eräs tällainen teksti.

”Otettiin järki käteen”

Veikan henkisistä ominaisuuksista vuorilla tärkeimmät lienevät peräänantamattomuus, kylmäjärkisyys ja turhien riskien välttäminen (V2).

Näillä ominaisuuksilla Veikkaa kuvataan hänen verkkosivustolaan. Samanlaisia ominaisuuksia Veikkaan liitetään monissa muisakin kuvauksissa – niissä esimerkiksi vältetään riskejä ottamalla ”järki käteen” (Annapurna 22.4.2000), osataan ”jättää voimavaroja” (Ruotuväki 9/99) ja uskalletaan kääntyä takaisin (AL 10.3.1999). Veikka on kovan henkisen ja fyysisen paineen alla, mutta ”paineita on kestävä” (Ruotuväki 9/99).

Toimittaja Eino Leino kuvailee Veikan peräänantamattomuutta: ”Meillä kaikilla on eläessämme ainakin kaksi elämää: tämä arkinen ja se, josta unelmoimme. Veikalla on molemmat. Hän sanoo, että sen ihminen saa, mitä oikein kovasti tahtoo. Kun tahtoo tarpeeksi ja tekee sen puolesta töitä.” (KH, 18) Sitaatti luo Veikasta kuvaa päättäväisenä miehenä, joka päämääränsä valittuaan myös sen saavuttaa, vaikka sitten pelkällä sisulla.

Rationaaliset piirteet, kuten suunnitelmallisuus, tunteiden työntäminen syrjään tai tiukka päämäärässä pitäytyminen, ”sisu”, ovat ominaisia piirteitä hegemoniselle maskuliinisuudelle (Connell 1995, 164; Lehtonen 1995, 34–35) ja herraidentiteetille (Plumwood 1995, 44). Tällaiseen rationaalisuuskäsitykseen kuuluvat myös laskeminen, matemaattinen mallintaminen ja niin sanotut ”kovat faktat”. Kovien faktojen luetteleminen kuuluu myös Veikan maskuliinisuuteen – Veikka-teksteissä tärkeää onkin ilmoittaa vuorten ja välileirien korkeudet metrin tarkkuudella ja kilpailla valloitetujen huippujen määrällä. Rationaalisuus on keskeisessä osassa Veikan maskuliinisuuden rakentumisessa. Käsitys rationaalisuuden ja maskuliinisuuden kytköksestä onkin elänyt vahvana jo 2500 vuotta (Lloyd 2000, 25) ja vetoaminen miesten rationaalisuuteen on edelleen ensisijainen keino, jolla miesten ja naisten välistä eroa rakennetaan.

Eräs Veikkaan liitetty ominaisuus on ”kylmäjärkisyys”. Ilmaisuu pohjautuu erontekoihin toisaalta kylmän ja lämpimän, toisaalta järjen ja tunteen välillä. Näissä dualismeissa kylmyys ja järkevyys liittyvät toisiinsa ja lämpö ja tunteet toisiinsa. Kylmäjärkinen mies toimii tiukasti järjen ohjaamana, eikä anna tunteidensa sekoittaa

puuhiaan. Veikka nimittäin ei riskeeraa, vaan tarpeen tullen ottaa ”järjen käteen”, pakkaa tavaransa ja laskeutuu alas. (Annapurna.)

Tästä hyvä esimerkki on vuodelta 1994: ollessaan vain muutaman sadan metrin päässä maailman vaarallisimmaksi kuvaillun vuoren, K2:n, huippua, Veikka kääntyi takaisin alaspäin todettuaan, että aika ei riitä sekä huipun turvalliseen saavuttamiseen että turvalliseen alaspääsyyn. (V2.)

Veikka on peräänantamaton, mutta ei hullunrohkea tai tyhmä. Sinnikäs pyrkiminen eteenpäin on oikea toimintamalli siihen asti, kunnes tilanne käy liian vaaralliseksi. Tällöin miehen tulee ikään kuin *strategisista syistä* vetäytyä. Syynä perääntymiseen ei ole koskaan pelko, vaan vetäytyminen tehdään koska se on ”järkevää”. Arvion tilanteen vaarallisuudesta tekevät tietenkin kiipeilijät itse, eikä juuri kukaan muu voi arviota tarkistaa. Silti perääntymistä on jälkeenpäin tarpeen selittää:

Tällaista on vuorikiipeily. Mä olen mukana järkevässä jengissä, joka tekee älykkäitä päätöksiä ja joille ”vuori on kuitenkin vain vuori”. Tännehän pääsee aina halutessaan takaisin. (Annapurna 22.4.2000)

Takaisin palaaminen ei tosin ole aivan pelkästään halusta kiinni. Yksi retki maksaa nimittäin kymmeniä tuhansia euroja, ja kiipeilijät ovat rahoituksen suhteen sponsorien varassa.

Veikka-tarinassa järki voittaa tunteiden lisäksi usein jopa luonnonvoimat:

Veikka ei mukisematta hyväksy [Reinhold] Messnerin näkemystä luonnonvoimien osuudesta kuolemantapauksiin.

–Vuorilla kuolemat aiheutuvat 95-prosenttisesti kiipeilijän virheestä. Virhe on lähteä tavoittamaan huippua, kun sää on epävakaa. Virhe on liian nopean nousun yrittäminen (...). (Apu 20/2000, 86.)

Kiipeilyturmien kohdalla ei tapahdu vahinkoja. Vahinko on vain korvien välissä. (Ruotuväki 9/99.)

Luonnonvoimat eivät muutenkaan juuri voita, ne voivat vain viivästyttää. Vuonna 1997 Veikka esimerkiksi ”joutui siirtämään (...) Mount Everestin valloitusta” (AL 11.5.1997) kovan tuulen takia.

Veikka ei sorru kiihkoiluun eikä hermoile. Vuonna 1993 Mount Everestille kiipeämistä suunnittelivat Veikan lisäksi myös Harry Hakomäki ja Paavo Saarela lääkäri-managerinsa Jukka Virtasen johdolla. Kun tuli ilmi, että Veikka oli aikeissa kiivetä ennen heitä, kolmikko pelästyi. Virtasen kuvataan olleen kiihtynyt ja vihainen ja uhkailleen Veikkaa:

Soitan Veikka Gustafssonille, enkä enää hillitse itseäni. Kerron olevani ’köysisohtori’, koska aion ripustaa hänet köyteen. Veikka sanoo, ettei se haittaa – ääni on kylmän rauhallinen. Yritän vedota etiikkaan ja kiipeilyn moraaliin, mutta Veikka kuittaa sen sanomalla, ettei Suomessa ole kiipeilykulttuuria eikä siis moraalia-kaan. Puhelu päättyy verbaaliseen ja henkiseen kaaokseen. (KH, 31.)

Kirjoituksessaan Virtanen edelleen kuvaili, ”miten hänen todellisuutensa oli loppunut siihen, miten hän oli tuntenut tuhansien tuntien työn valuneen hukkaan; tuska, viha, kaiken tuhoava raivo jäi kytemään häneen. Siinä tilassa hän kertoo heittäneensä sisäänsä 40 milligrammaa Diapamia ja kiertäneensä viskipullon korkin auki.” (KH, 32.) Veikka sen sijaan, tappouhkauksista huolimatta, käyttäytyi puhelun aikana tyyneästi ja rauhallisesti, tunteilleen antautumatta, säilyttäen tilanteen hallinnan ja suhtautuen asiaan rationaalisesti. (KH, 28–30.)

Vaikka Veikan toiminnassa järki onkin ensisijainen, tunteilla on kuitenkin sijansa tietyissä – mutta vain tietyissä – tilanteissa. Tunnereaktio sopii kuvaan sen jälkeen kun huipulla on käyty. Kun päämäärä on saavutettu, itkeä voi, vaikkakin vähän anteeksipyydellen:

Istuin messiteltassa, ja vaikka siinä oli ympärillä paljon muita, en voinut mitään sille, että kyyneleet alkoivat valua, kun luin onnitteluja ja terveisiä Suomesta. (KH, 99.)

Miehiä ja naisia valloittamassa

Vuorten valloittamiseen liittyy monenlaista valloitusta ja kamppailua. Veikka käy tietysti kamppailua sääolosuhteita vastaan, mutta lisäksi on kilpailtava omasta maskuliinisuudesta, kilpakumppaneina toiset miehet. Tällöin kilpaillaan muun muassa kokeneisuudesta vuorikiipeilijänä, ja kokeneisuutta rakennetaan vasten toisia, vähemmän kokeneita kiipeilijöitä. Annapurna-vuorella Veikan mukana oli kaksi ensikertalaista, joista hän toteaa:

Ukot ovat ensimmäistä kertaa Nepalissa ja pääsevät heti vuoritrekkailun makuun. (...) Saa nähdä kuinka äijien käy. (Annapurna 28.3.2000.)

Veikan puheessa on asiantuntijan ote – Veikalle vuoritrekkailu on jo tuttua, ja hänhän pärjää, mutta mitenkähän ”äijien käy”. Hän tuntee kiipeilyn vaarat eikä tee itse tyhmyyksiä: ”Jotkut hullut ovat yrittäneet näin aikaisessa vaiheessa huipulle. Hinta: varpaat ja sormet, ei huippua” (KH, 68). Ensikertalaisista erottaudutaan myös kutsumalla heitä ”ukoiksi”, ”äijiksi” tai ”heeboiksi” (Annapurna 28.3.2000), ei siis ”miehiksi”.

Aloittelijoihin Veikalla on myös isällinen asenne:

Se [kantamusten määrä] on normaalia enemmän, kun on noi ”no-viisitkin” nyt messissä. (...) Tarkoitus on yöpyä teltoissa, joten Suomi-pojatkin pääsevät nyt kunnollisen leirielämän makuun. (Annapurna 4.4.2000.)

Pojittelu ja puhe noviiseista nostaa Veikan itsensä ”noviisien” yläpuolelle, isäksi eli mieheksi. Muiden, samanarvoisten miesten kanssa Veikka taas muodostaa tiiviin, rentohenkisen ryhmän:

Näinä viikkoina retkikunta on henkisesti hitsaantunut yhteen. Veikka on todennut, ettei Garyssa ja Robissa ole ainuttakaan piirrettä, joka häntä häiritsisi. Gary on värikkäin huuleneittäjä, jonka hän koskaan on tavannut, silläkin tavalla harvinainen humoristi, että hän samalla on mitä syvimpiä ajatuksia viljelevä filosofi, jota varmasti vuoret ja niiden luonto ovat opettaneet enemmän kuin kirjat. (KH, 64.)

Vaikka miesten kesken kamppaillaankin, heidän välillään on silti kaveruussuhde. Nuoria miehiä tutkineen sosiologi Tommi Hoikkalan mukaan poikien kaveruudessa on keskeistä juuri vitsailu, kisailu ja liikkeelläolo. Pojilla ryhmässä toimiminen keskittyy usein puuhasteluun jonkin objektin kuten mopon, auton tai tietokoneen kanssa. (Hoikkala 1996, 4–5.) Myös kolmekymppisen Veikan kaveruuteen muiden miesten kanssa kuuluu huumori ja kisailu yhteisen objektin valloituksesta. Tällaisessa ryhmässä miesten kesken käydään kamppailua hyväksynnästä miehenä. Toisia miehiä kohtaan on osoitettava lojaaliutta ja reiluuutta. Veikan reiluus ja kaveria ei jätetä -henki varmistuu, kun hän ongelmatilanteessa ”ottaa väsyneimmän kiipeilijän repun kantaakseen ja tuo sen [välileiri] kakkoseen laskeutuakseen uudelleen auttamaan muita” (KH, 66).

Miesten keskinäistä solidaarisuutta on kutsuttu homososiaalisuudeksi (Soikkeli 1996, 15). Homososiaalisuuden muodostamille miesten keskinäisille yhteenliittymille on ominaista, että niissä naisille ei ole tilaa. Naiskiipeilijöistä puhutaan kuin heillä olisi omat vuorensa ja miehistä erilliset sarjansa. Siksiä suomalaista Noora Toivosta luonnehditaan ”suomalaisen *naiskiipeilyn* eturivin edustajaksi” (AL 8.5.2000, kurssiivi lisätty). Naisilla on kuitenkin asemansa homososiaalisuuden tukijoina, sillä samalla kun miesten on taisteltava paikastaan ryhmän sisällä, on heidän myös osoitettava omaa

heteroseksuaalista kykyään (Soikkeli 1996, 18). Niinpä naisille jää rooliksi olla katseen kohteina ja miesten keskinäisen ottelun pelivälineinä:

[Naiskiipeilijä] Chantal on niin kaunis martha, että hän kävisi malliksi vaikka Playboyn sivuille. Perusleiri oli välillä Chantalintakia aika sekaisin, kun äijät pörräsivät hänen ympärillään ja yrittivät tehdä vaikutusta. Ja kirosivat minulle: ”Oh, bloody Flying Finn!” (KH, 184.)

Kun naispuolinen ranskalaiskiipeilijä Chantal Maudit on matkassa mukana, miesten välille syntyy kamppailu naisen valloittamisesta ja oman kyvykkyyden osoittamisesta. Näin Veikka kirjoitti toiselle miehelle, ystävälleen Pasi Vihavaiselle telefax-viestissä:

Joo, Chantal. On se kuule sähäkkä kissa. Sen kanssa mä liikun yleensä kun oon ylhäällä. Muut retkikunnan jäsenet on vähän liian hitaita ja meillä on ihan omat kuviot. Lähden ens yönä taas Chantalintakia kanssa. (...) Chantal asuu muuten Chamonix'ssa, että ei pahakaan. Vielä mä en oo siihen sekaantunut pahemmin, täytyy katsoa. Tärkeimmät asiat ensiksi. (KH, 69.)

Vihjaileva puhe Chantalista varmistelee Veikan heteroseksuaalisuutta: vaikka hän vuorilla puuhastelee miesten kanssa, hän ei tunne heihin seksuaalista vetoa, mutta naisiin kyllä. Naisasiat ovat kunnossa, vaikka ”tärkeimmät asiat ensiksi”. Tunteiden vuoksi ei pidä unohtaa tärkeintä eli vuoren valloitusta. Veikka kommentoi uudelleen suhdettaan Chantaliin matkan jälkeen:

Kaikki ovat kysyneet, millainen Chantal oli naisena, aivan kuin meillä olisi ollut huikea Love Story siellä. Täytyy vain tuottaa uteliaille pettymys. Ei niissä olosuhteissa voi syntyä kuumaa romanssia. Me tulimme ihmisinä, myös naisena ja miehenä, keskenämme hyvin toimeen. (KH, 183–184.)

Aiemmin Veikka harkitsi Chantaliin sekaantumista, nyt hän peruu puheitaan siitä, että sekaantuminen olisi vuorella ylipäänsä mahdollista. Jos Veikan yritys sekaantua on siis epäonnistunut, ainakaan se ei johtunut hänen kykyjensä puutteesta.

Suomalainen Veikka

Veikan Internet-sivuston etusivun täyttää monta erilaista kuvaa Veikasta. Joissakin hän kiipeää yllään värikkäät goretex-retkeilyvarusteet, joissakin Veikka poseeraa kameralle t-paidassa päässään jenkkilippis. Matkakuvissa leuassa kasvaa ”reissuparta”, aikuisuuden ja miehisyuden merkki, ja peilipintaiset aurinkolasit Veikalla on silmillään jokseenkin aina. (V1.)

Varusteet ovat kuvissa hyvin esillä, mutta sivuilla niitä esitellään yksityiskohtaisemminkin. Veikalle ei sovi mikä tahansa, vaan hän ”tarvitsee laadukkaat vaatteet ja varusteet maailman korkeimpien huippujen valloittamiseen” (V3). Veikan alus-, väli- ja päällyyasu ovat Jack Wolfskinin, untuva-asu Suomen Höyhenen, kengät Lowan ja jäähakku Charlet Moserin. Lisäksi Veikan mukana on muun muassa neljä Canonin kameraa, kaksi Ericssonin puhelinta, kaksi Compaqin kannettavaa tietokonetta ja Unisolar-aurinkopaneeli. (V4, V5, V6, V7.) Tuotemerkkien lisäksi vaatetuksessa ja varusteissa näkyy sponsorilogoja.

Viimeisimpiin varusteisiin pukeutuneesta, logojen koristamasta, tummiin aurinkolaseihin sonnustautuneesta Veikasta syntyy mielikuva hyvinvoinnista, länsimaalaisuudesta ja kulutuksesta. Veikka tulee hyvin toimeen ja kykenee kuluttamaan goretexia, hän on siis länsimaalainen. Itseasiassa Veikan alkuperä tulee määrittelyksi tarkemminkin. Hän on nimenomaan *suomalainen* kiipeilijä, *suomalainen* kiipeilyasiantuntija ja ensimmäinen *suomalainen* Mount Everestin huipulla (esim. AL 15.6.1997a; AL 8.5.1995; AL 10.5.2000).

Veikka on myös isänmaallinen, sillä hän on ansioitunut armeijassa ja palvellut YK-joukoissa (Ruotuväki 9/99; KH, 71-72). Suomalaisuus rakentuu myös erilaisten symbolien kautta:

Kolmantena päivänä retkikunnan jäsenet hoitavat kaupungilla *omia* asioitaan. Veikka hakee *Suomen lipun*, jonka hän on teettänyt ompelijalla. (KH, 40, kurssiivi lisätty)

Tunnelma oli hieno. Täysikuu paistoi ja alapuolella kuohui joki valkoisena. Kuuntelin korvalappustereoista Finlandia-hymniä. (KH, 41)

Kontekstissaan Suomen lippu ja Finlandia-hymni nousevat esiin tehden Veikasta isänmaallisen, suomalaisen hahmon. Kun retkikunnan jäsenet lähtevät kaupungille hoitamaan omia asioitaan, Veikan oma asia on Suomen lippu.

Veikka on kovinta kärkeä. Hän on ensimmäinen Mount Everestillä ja ainoa, joka on valloittanut ”7 yli 8-tonnista ilman lisähappea” (V2) – mutta vain suomalaisten joukossa. Jos Veikka-hahmoon ei kuuluisi suomalaisuus, Veikka olisi vain ”451. ihminen Mount Everestillä”. Ilman suomalaisuutta Veikan teko ei olisi kovinkaan erityinen. Suomalaisuus kuuluukin olennaisena osana *Veikka-tuotteeseen*.

Veikan suomalaista maskuliinisuutta rakennetaan toisia kansallisuuksia vasten. Näin kuvaillaan suomalaisen Veikan ja ranskalaisen Chantalín kaveruutta:

Uusiseelantilais–amerikkalaisessa ryhmässä heitä yhdistää eurooppalaisuus, ehkäpä myös salaperäinen ja näkymätön kemia, joka ihmisissä viestii hyväksyttävyyttä ja sympaattisuutta; jokin henkinen yhteys. (KH, 41)

Kun taas eräistä muista kansallisuuksista puhuttaessa sävy on toinen:

Uuden järjestelmän markkinatalous toimii siten, että venäläiset varastavat tavaroita suomalaisten leireistä. (KH, 107.)

(...) suomalaisuudesta on iso apu silloin, kun lumi pölisee ja pakkakanen paukkuu.

– Me kiivettiin silloinkin, kun eteläafrikkalaiset hytisivät teltoissaan, Veikka sanoo. (AL 15.6.1996.)

Venäläisistä Veikka puhuu tasapäistäen, yleistää ja pelkistää heidät valehteleviksi ja varasteleviksi ”ryssiksi” (KH, 113). Näin syntyy ero suomalaisen Veikan ja ryssien välille: Veikka ei valehtele eikä varasta. Puhe palelevista eteläafrikkalaisista taas suhteutuu myytiin miehekkäistä metsäsuomalaisista, jotka eivät pakkasta pelkää. Tällä puhetavalla tehdään kansallisuuserosta olennaisesti merkittävä ero, ja muista kansallisuuksista toiseuksia. Kun ensin puheessa venäläiset pelkistetään tasapäiseksi rosvojoukoksi ja eteläafrikkalaiset hytisijöiksi, olemalla eri kansallisuutta, siis suomalainen, Veikka välttää kyseiset määreet.

Nepalin vuoristossa elää sherpa-kansa, jonka jäseniä vuorikiipeilyseurueet käyttävät kantajina ja oppaina. Sherpojen palkkaaminen on välttämätöntä, sillä yhden kiipeilijän tarvitsemat tavarat painavat tavallisesti noin sata kiloa (KH, 221) ja muutenkin sherpojen apu on huipulle nousemiseksi välttämätöntä heidän kokemuksensa ja maastontuntemuksensa vuoksi (KH, 80). Sherpat jäävät kuitenkin taka-alalle. Tekstit keskittyvät kuvailemaan Veikan yksilösuoritusta ja jättävät sherpojen merkityksen usein taustalle tai kuvaavat sherpat välineinä: ”Himalajan kuorma-auto eli kantajasherpa” (KH, kuvasivu 1). Yleensä kun sherpat mainitaan, ei heihin ole tarpeen viitata nimillä:

Kathmandun leppoisasta illasta puuttuvat retkikunnan jäsenistä Gary Ball, Guy Cotter, perusleirin manageri Helen Wood, retkikunnan lääkäriksi pestattu Rob Hallin vaimo Jan Arnold sekä kantajasherpat, jotka ovat pystyttämässä perusleiriä (KH, 38).

Sherpojen ulkoiseen olemukseen kiinnitetään huomiota enemmän kuin länsimaalaisten kohdalla, erityisesti silloin, jos ulkonäössä on jotain poikkeavaa tai negatiivista: ”Iän painama, ryppynaamainen sherpa” (KH, 24). Toisaalta sherpat kuvataan hiljaisiksi, luonnonläheisiksi alkuasukkaiksi:

Vuoriston helmoissa elää viljavia laaksoja viljelevä, hiljaisesti hymyilevä kansa (KH, 20).

Vaikka ”täytyy kunnioittaa paikallisten kantajien kulttuuria ja uskomuksia” (AL 20.2.1998), paljon arvoa uskomuksille ei anneta, vaan uskomukset ja sen myötä myös sherpat esitetään tekstissä irratiionaalisinä:

Kerran yksi silta näytti hirveän huteralta. Kun useat paikalliset olivat lähdössä yhtä aikaa minun kanssani sillalle, kielsin heitä. He vain vakuuttivat, että siltaa on äskettäin vahvistettu. Niin olikin. Toiseen päähän oli laitettu lisää rukousnauhoja. (AL 20.2.1998.)

Kaiken kaikkiaan sherpat esiintyvät teksteissä alkukantaisina, hupsuina feminiinisinä luonnonolentoina, toiseutena, jota vasten rakentuu Veikan länsimaalaisuus, suomalaisuus, rationaalisuus ja maskuliinisuus poissulkemisen, taka-alalle työntämisen ja välineistämisen kautta. Heidän roolinaan on tukea Veikan sankaruutta, mutta ei olla itse osallisina siinä.

Veikan ankara luonto

Vuorilla hengissä säilymisen sanelee luonto; hetkessä muuttuvat olosuhteet, äkkiä iskevät lumimyrskyt ja lumivyöryt, voimat jotka niissä korkeuksissa ovat kuin tuhannen jättiläisen henkäys. (KH, 16)

Luonnon käsitteellä viitataan milloin mihinkin: luontoa ovat milloin hai tai tiikeri, milloin vuori, milloin ruokaketju ja milloin hajottajabakteerit. Luonnon piirteetkin ovat ristiriitaiset: luonto voi olla samanaikaisesti sekä armotonta eloonjäämistaiselua että harmonista yhteiseloä tai kuolemaa sekä mukautumista. (Williams 1980, 70.)

Veikka-teksteissä luonnon merkitys vaihtelee. Usein se on vaarallinen, personifioitu vastustaja, joka on kiipeilijöille jatkuva uhka tai joka tekee kaikkensa estääkseen näiden aiheet:

Korkeimpien vuorten kuolemanvyöhykkeillä ja alempanakin on opittava hitaasti kiiruhtamisen taito. On maltettava kuunnella vuorten henkeä. (KH, 11)

Suuri vuori teki päätöksensä: Annapurna ei antautunut (Apu 20/2000, 79).

Tässä luonto esitetään tietoisena, elävänä ja lähes mytologisena olentona – siis varteenotettavana kilpakumppanina. Luonnosta tulee ihmisen kaltainen, tietoinen ja aktiivinen vastustaja. Tällaisena se on myös aito vastus, mitä passiivinen kivimöykky ei olisi. Aktiivisen vastustajan voittamiseen tarvitaan maskuliinisia ominaisuuksia: viekkautta, nerokkuutta ja malttia. Onnistunut kamppailu vuorijättiläisiä vastaan todistaa Veikan rationaalisista ominaisuuksista – laskelmoivuudesta, harkitsevuudesta ja sisusta. Pyrkimys rationaalisuuteen onkin ollut tärkein tekijä, kun on rakennettu vastakohtaisuutta länsimaisen kulttuurin ja luonnon välillä (Lloyd 2000, 24). Rationaalisella puhettavalla on samalla pyritty saamaan hallintaan sekä luonto että omat tunteet (Herkman ym. 1995, 23).

Jos yhtäällä luonto on mytologinen kilpakumppani, toisaalla se tarkoittaa vain harvinaisia luonnonolioita, joiden katoaminen harmittaa:

Kaiken pitäisi olla hyvin, mutta jokin kaihertaa mieltä. Pian valkenee, että se vähäinenkin harvinainen luonto, jota täällä [Madagaskarilla] näen, katoaa nopeasti. Olen surullinen. Mielestäni hain evä sopii paremmin meren aaltoja leikkaamaan kuin keittolautaselleni. Enkä halua mitään muutakaan, joka edesauttaa luonnon katoamista. Nyt ymmärrän, miksi Etelä-Afrikassa luontoa on paljon jäljellä. Pitäisiköhän minunkin yrittää viedä maitotölkit niille kuuluviin astioihin? (Retki 5/2000, 25.)

Samassa tekstikatkelmassa Veikka puhuu Madagaskarin ”harvinaisesta luonnosta”, haikalasta luontona ja tarkemmin määrittelemättömästä ”Etelä-Afrikan luonnosta”. Nämä kolme asiaa, vaikka niille onkin annettu sama nimi, poikkeavat toisistaan suuresti. Madagaskarin luonto on jotain harvinaista, katoavaa ja ilmeisesti arvokasta. Samaten Etelä-Afrikan luonto on jotain sellaista, että sen olemassaolo on arvokas asia. Kolmas luontoilmaus, hai, sen sijaan viittaa johonkin muuhun, eläinlajiin tai yksilöön, joka kenties on osa ”Madagaskarin luontoa”. Luonnon käsitteen alle sijoitetaan siis kolme erilaista merkitystä, ikään kuin luonto olisi yhtenäinen kokonaisuus. Jos luonto on näin laeva käsite, ei olekaan ihme, että Veikka pääättelee, että maitotölkkien kierrättäminen on hyvä tapa suojella Madagaskarin tai Suomen luontoa. Puheeseen kierrätyksestä liitetään usein ajatus ”luonnon” suojelusta.

Luonto koetaan ja esitetään myös esteettisenä objektina:

Aurinko teki nousuaan. Mielettömän hienot näkymät, muita kahdeksantonnisten huippuja näkyi ja Eteläsola ehkä jossain 300–400 metriä alapuolella. (KH, 94)

Vuoret ovat katseen kohteena, ihailtavana. Mutta mukana on kenties myös ajatus erämaasta, valloittamattomasta ja koskemattomasta ”aidosta luonnosta”, jossa sankari voi kohdata luonnon vaarallisimmillaan. Samat vuoret ovat kuitenkin myös valloitettavana ja vastuksena. Ihailun sijaan niiden rinteiden lumivyöryjä voidaan myös kirotta.

Yhteistä kaikille Veikan luontokäsitteen käyttötavoille on, että niiden tuottama ”luonto” on oma maailmansa, ihmisestä erillinen ulkoilmamuseo. Luonto on Veikalla suuri, yhtenäinen ja abstrakti kokonaisuus, jolle annetut ominaisuudet vaihtelevat laidasta laitaan. Luonto on sekä aktiivinen että passiivinen, sekä julma että lempeä. Luonnosta tulee sisällöltään epämääräinen käsite tai pikemminkin jonkinlainen toiseuksien heittoluokka. Tästä puhe-
tavasta taas päästään helposti ajattelutapohin, joissa luonto tulki-
taan abstraktina ideana tai metafysisenä kokonaisuutena (Williams 1980, 69), omana ihmisen ulkopuolisena kokonaisuutenaan.

Veikan tarina ei puutu myöskään siihen, millainen vaikutus ihmistoiminnalla on luonnonprosesseihin. Vuorten luo lennetään lentokoneella tai helikopterilla, vuoristorinteet vahingoittuvat liiallisesta polttopuun keruusta ja vuorille jätetään roskaa – toukokuussa 2001 Mount Everestiltä sitä kerättiin pois yli neljä tonnia (HS 25.5.2001) – mutta ihmistoiminnan ei esitetä olevan vaaraksi luonnolle. Vaikka Veikan puheessa maitopurkkien kierrättämisellä on yhteys luonnon säilymiseen, roskat Everestillä eivät ole vaaraksi. Veikka itseasiassa on kerännyt vuorelta pois kiipeilijöiden jättämiä varusteita ja tienannut tuhansia dollareita niitä myymällä (AL 10.3.1999), mutta oliko syynä rahan tienaaminen vai rinteiden siivoaminen – jotta ulkoilmamuseo pysyisi hyvässä kunnossa? Luonnon asema on myöskin välineellinen. Luonnon avulla voidaan hankkia jännittäviä kokemuksia tai saada esteettisiä elämyksiä, mutta se on aina Veikan toiminnalle ja päämäärille alisteinen.

Ihmisen ja luonnon välinen asetelma on Veikan tarinassa dualistinen, ja välissä oleva ero esitetään jyrkkänä – ihminen ja luonto ovat tekemisissä toistensa kanssa lähinnä vain metsässä, vuorilla tai Madagaskarilla. Välissä on tarkka raja, joka jakaa maailman kahteen piiriin. Tällä puolen rajaa on rationaalinen, maskuliininen, valloittava Veikka, tuolla puolen vihamielinen, feminiininen, valloitettava luonto. Luonto esitetään homogeenisena kokonaisuutena, välineenä ja resurssina. Luontoon liitetään ajatus passiivisuus-

desta, hallituksi tulemisesta ja irrationaalisuudesta, kun Veikka taas edustaa ihmistä, aktiivisuutta, hallintaa ja järkeä.

Sankari ja nukke

Mikä on miehiään Gustafsson, joka taisteli maailman katolle ensimmäisenä suomalaisena? (Apu 23/1993, 21.)

Populaarikulttuuri tuntee useita mieshahmoja, joilla on paljon yhteistä Veikan kanssa. Nämä hahmot – *sankarit* – ovat Veikan tapaan sisukkaita ja nokkelia seikkailijoita, joita naiset ihailevat ja jotka ovat aina hyvän puolella kuten Tarzan, Zorro, Teräsmies, James Bond. Tosin toisin kuin näiden toisten sankarien Veikan sankaruus perustuu sisuun ja kylmään järkeen eikä väkivaltaan. Kuten muista supersankareista, myös Veikasta on tehty lapsille myytävä muovinukke, Veikka Vuorikiipeilijä, joka ”on tarkoitettu lapsille ja vanhemmille, jotka haluavat antaa lapsilleen muita leluja kuin aggressiivisiä väkivaltavehkeitä” (Lukuretki). Rauhanomaiset sankarit ovat varmasti parempia roolimalleja kuin väkivaltahahmot, mutta ei Veikka Vuorikiipeilijäkään aivan pasifisti ole – hänhän viihtyi armeijassa. Näin Veikka kommentoi sitä, miksi lapsen on parempi saada Veikka-kiipeilijänukke kuin Ken-barbie:

Ken on sellainen reppana. Veikka on oikeasta elämästä ja Ken on jostain muualta. (HS Viikkoliite Nyt 4/2002.)

Veikka ei ole reppana eikä pasifisti, ei mikään feminiininen pehmomies. Mutta millä tapaa Veikka Vuorikiipeilijä on enemmän oikeasta elämästä kuin Ken? Kiipeilijänuken taustalla on toki historiallinen henkilö, jollaista Kenin taustalla ei ajatella olevan, mutta millainen ihminen ja mies Veikka (Vuorikiipeilijä) on?

Ainakaan hän ei itse halua olla sankari:

Jos kirjoitukset ovat luoneet minusta sankaria, en ole antanut sen häiritä. Ne jotka eivät minua tunne, ovat ehkä muodostaneet käsityksen persoonastani julkisuuskuvan perusteella. Ei ole minun vikani, jos kuvaani on kiillotettu. Tärkeintä on, että ihmiset, jotka minut tuntevat, tietävät että olen Veikka, en sankari enkä diiva. (KH, 180.)

Teksteissä Veikka kuitenkin on sankari. Hän on kiipeilijä ja seikkailija, jonka identiteetinrakennusta ohjaa hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatio. Hän on rationaalinen, koska pystyy pitämään tunteensa kurissa ja saa nokkeluudellaan luonnon hallintaansa. Hän on sisukas ja rohkea, mutta ei tyhmänrohkea, vaan kääntyy takaisin kun järki sanoo niin. Veikka ei ole diiva, siis nainen, ja hän on heteroseksuaalinen, koska saa naisia ympärilleen. Miestoveriteaan hän ei petä, tai anna naisten häiritä päämäärän saavuttamista. Veikka tavoittelee maskuliinisuuden huippua: rationaalista, itsensä hallitsevaa, luonnon valloittavaa, heteroseksuaalista mieheyttä.

Juuri hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatio kutsuu Veikan olemaan sellainen kuin hän on ja tekemään sitä, mitä hän tekee. Hänen teoistaan tulee merkityksellisiä juuri tässä kontekstissa ja se selittää myös ne tavat, joilla Veikka maskuliinisuuttaan rakentaa:

Monista miehistä ja myös naisista on miehekästä vaarantaa oma terveys ja henki jossain älyttömässä tempauksessa (...) Älyttömiä tempauksia kutsutaan joskus miehuuskokeiksi, ja ne vievät miehiä vuorten huipuille, merien pohjaan, lumiaavikoille ja vaarallista vauhtia liikkuviin kulkuneuvoihin. (Jokinen 2000, 43.)

Jos vallitsevassa asemassa ei olisi sellainen maskuliinisuuden konfiguraatio kuin nyt on, vuoren huipulle kiipeäminen ja henkensä

vaarantaminen tappavissa olosuhteissa näyttäytyisi monissa silmissä lähinnä typeryytenä. Hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatioissa se näyttäytyikin miehuuskokeena, tienä mieheyteen, ja on siksi hyväksyttyä, jopa toivottavaa.

Aiemmin suomalainen maskuliinisuus ja sen rakentuminen on ollut sidoksissa metsään. Kun on eletty metsässä ja metsästä, myös monet miehuuskokeet on suoritettu siellä. Aleksis Kiven *Seitsemän veljestä* (1870) kertoo miehistä, jotka rakentavat pirttinsä metsään ja taistelevat kylmyyttä ja susia vastaan selvitin kunnialla. Sakari Topelius taas kirjoittaa *Maamme-kirjassa* (1875) karhunampuja Martti Kitusesta, jota kunnioitettiin suuresti, koska hän tappoi elämänsä aikana kaksisataa karhua.

Mutta miksi suomalaisen miehen, Veikan, maskuliinisuutta nyt rakennetaan toisella puolella maapalloa eikä Suomessa?

Robert Blyn teoksen Rautahannu (...) ja erinäisten survival-pelien suosio on yksi osoitus Tarzanin kaltaisten hahmojen ajankohtaisuudesta. Länsimainen mies kokee olevansa vieraantunut luonnosta ja vaistoistaan, ”luonnollisesta” ja ”alkuperäisestä” maskuliinisuudestaan. Moderni yhteiskunta ei tarjoa yhtä kiehtovia miehen malleja kuin ne ajat, jolloin mies saattoi osoittaa miehisyytensä fyysisesti, taistelemalla ja metsästämällä, ja jolloin miehet olivat rautaa ja laivat puuta, eikä päinvastoin. (Löytty 1995, 141–142.)

Kun myös monet elämäkäytännöt ovat olleet sidoksissa metsään, maskuliinisuutta on rakennettu yhteydessä näihin käytäntöihin, niiden ohella. Nyt, kun niiden sija yhä useamman elämässä vähennee, perinteiset maskuliinisuuden rakentamisen keinot eivät ole enää mahdollisia, vaikka ajatus maskuliinisuuden ja metsän kytköksestä elää edelleen. Kun metsä ei enää jokapäiväisen elämän kautta tarjoudu maskuliinisuuden rakentamisen paikaksi, sinne on erikseen lähdettävä. Kun karhut, metsä ja vuoret yhdistyvät toisiinsa sellaisella luonnon käsitteellä, joka antaa olettaa, että ne ovat

olennaisesti samoja asioita, on ymmärrettävää, että Veikan tarinassa metsä korvaantuu vuorilla.

Veikka voisi tietysti mennä lähimetsään, mutta ei tee niin. Kaukaisen itämaan vuori on perinteisesti ollut kiehtova paikka, jonka salaisuudet tulee paljastaa. Lähtiessään vuorille Veikka liittyy osaksi pitkää valloittamisen perinnettä, siirtomaaherruuden projektia. Kun eurooppalaiset 1800- ja 1900-luvuilla lähtivät valloittamaan maapallon kaukaisia kolkkia kuten Pohjoisnapaa tai Mount Everestiä, samalla he lähtivät todistamaan, että maapallon vaarallisimmatkin kolkat ovat ikään kuin luonnostaan tarkoitettu eurooppalaisten hallittaviksi (Haila 1999, 51). Nousemalla joka vuosi uudelle vuorille Veikka jatkaa tätä todistamista, vaikka nykyään vuoria valloittavat myös aasialaiset ja afrikkalaiset.

Veikka on rationaalinen, heteroseksuaalinen, suomalainen ja isänmaallinen sankarimies. Hän ei ole pelkuri. Hän osaa laittaa asiat tärkeysjärjestykseen: kiipeily, päämäärän saavuttaminen ja järki menevät tunteiden ja naisten edelle. Hän on myös eurooppalainen, valloittaja. Veikka on menestyksekkäs sankari, yksinäinen ratsastaja, huippukiipeilijä ja alansa asiantuntija, suomalaisen sisun 2000-lukulainen ilmentymä – ja tätä kaikkea yhtä aikaa ja usein paremmin kuin muut. Veikka-nukke ei ehkä sittenkään ole sen todellisempi kuin Ken-barbie.

Lopuksi

Veikka-kuva ylläpitää hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatiota lukeutuen itse sen kannattajien joukkoon (ks. kirjan johdanto). Samalla Veikka-kuva ylläpitää sitä identiteettimallia, jota Plumwood kutsuu herraidentiteetiksi, ja jatkaa identiteettien valloituksen projektia ylläpitäen käsityksiä luonnon ja ihmisen tiukasta erosta sekä luonnon, feminiinisuuden ja tunteiden alistaisuudesta ihmiselle, maskuliinisuudelle ja järjelle.

Luonnolla Veikan tarinassa on monta merkitystä. Se voi olla passiivinen, esteettinen objekti tai aktiivinen, tietoinen vastustaja sekä vielä harvinainen eläinlaji tai oikeastaan näitä kaikkia samanlaisesti. Kuitenkin loppujen lopuksi luonto on aina tausta tai maisema uroteoille ja väline sankaruuteen. Lopulta sen kohtalo on tulla ihmisen hallitsemaksi. Ihmisen suhde luontoon on etäinen; min-käänlaista riippuvuussuhdetta luontoon ei ole.

Jos Veikka-teksteihin sisältyviä erontekoja halutaan purkaa ja samalla kenties myös lisätä toisenlaisten maskuliinisuuksien mahdollisuuksia, on luotava erilaisia maskuliinisuuksia ja maskuliinisuuskonfiguraatioita. Niiden perustana on oltava jotakin muuta kuin jatkuva naiseudesta tai luonnosta erottautuminen, ja niiden pitää mahdollistaa uudenlaiset suhteet luonnonolioihin nykyisen yksipuolisen hallinnan ja käytön sijaan. Tällaiset maskuliinisuus- ja ihmisyysmallit ovat tasa-arvo- ja ympäristöongelmien ratkaisussa kenties jopa tärkeämpiä kuin lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset.

Tutkimusaineisto

Annapurna: Gustafsson, Veikka (2000) *Annapurna-matkapäiväkirja*. [<http://www.veikka.com/retket/annapurna2000.html>] (9.4.2002)

Apu (23/1993) Leino, Eino: ”40 vuotta Edmund Hillaryn jälkeen Himalajalla. Veikka Gustafsson maailman katolla.”

Apu (20/2000) Leino, Eino: ”Suuri vuori teki päätöksensä. Annapurna ei antautunut.”

Aamulehti (8.5.1995) ”Suomalainen nousi Lhotselle.”

Aamulehti (15.6.1996) ”Täältä tullaan, Eiffel!”

Aamulehti (11.5.1997) ”Mount Everestin suomalaisvalloitus siirtyi tuulen takia.”

Aamulehti (15.6.1997a) ”Myyntimies huipulta.”

Aamulehti (15.6.1997b) ”Tuupovaarasta maailman katolle.”

Aamulehti (20.2.1998) Kares, Yrjö: ”Seikkailija kuin mies eri maailmasta.”

Aamulehti (10.3.1999) Marjamäki, Tuomas: ”Turvallisuus on vuorenturvaamaa.”

Aamulehti (8.5.2000) ”Suomalainen naiskiipeilijä katosi vuorella Tiibetissä.”

Aamulehti (10.5.2000) Karvonen, Juhani: ”Vain ihme voi pelastaa kadonneet kiipeilijät.” Veikka Gustafsson kuvaa ystävänsä tilannetta toivottomaksi.”

Helsingin Sanomat (25.3.2000) ”Veikka Gustafsson valmis valloittamaan Annapurnan huipun.”

Helsingin Sanomat (25.5.2001) ”Mount Everestiltä siivottiin yli neljä tonnia roskia.”

Helsingin Sanomat, Viikkoliite Nyt (4/2002) ”Mikä on Tuvalun suurin nisäkäs, Veikka Gustafsson?”

KH: Veikka Gustafsson & Eino Leino (1995) *Kohti huippua*. Helsinki: WSOY.

Lukuretki. ”Veikka-nukke haastaa Barbien lelumarkkinoilla.” [<http://www.sci.fi/~spr/lukuretki/uutiset/uutisarkisto.html#nukke>] (9.4.2002)

Retki (5/2000) Gustafsson, Veikka: ”Erialaista ekomatkailua.”

Ruotuväki (9/99) Marjamäki, Tuomas: ”Veikkaa et voi voittaa - mutta itsesi voit!”

Verkkosivusto www.veikka.com (9.4.2002)

V1: Etusivu. [<http://www.veikka.com/>]

V2: ”Kuka on Veikka Gustafsson?” [<http://www.veikka.com/veikka/veikka.html>]

V3: ”Veikan seikkailuvarusteet” [<http://www.veikka.com/varusteet/varusteet.html>]

V4: ”Asusteet” [<http://www.veikka.com/varusteet/asusteet.html>]

V5: ”Tekninen varustus” [<http://www.veikka.com/varusteet/teknvarus.html>]

V6: ”Kengät” [<http://www.veikka.com/varusteet/kengat.html>]

V7: ”Kiipeilyvarusteet” [<http://www.veikka.com/varusteet/kiipeily.html>]

Kirjallisuus

- Badinter, Elisabeth (1993/1992) *Mikä on mies?* Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Edley, Nigel & Margaret Wetherall (1995) *Men in Perspective: Practice, Power and Identity*. London: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf.
- Haila, Yrjö (1999) ”The North as/and the Other: Ecology, Domination, Solidarity.” Teoksessa Frank Fischer ja Maarten Hajer (eds.) *Living With Nature. Environmental Politics as Cultural Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 42–57.
- Herkman, Juha & Arto Jokinen & Markku Lehtimäki (1995) ”Vanhan Aatamin uudet vaatteet?” Teoksessa Lehtonen (toim.), 13–26.
- Hoikkala, Tommi (1996) ”Esipuhe.” Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.) *Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 3–5.
- Jokinen, Arto (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Lehtonen, Mikko (toim.) (1995) *Aatamin puvussa. Liaanilla Hemingwaysta Königiin*. Tampere: Tampereen yliopisto, yleinen kirjallisuustiede.
- Lehtonen, Mikko (1995) *Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen*. Tampere: Vastapaino.
- Lloyd, Genevieve (2000/1984) *Miehinen järki. ”Mies” ja ”nainen” länsimaisessa filosofiassa*. Suom. Marjo Kylmänen. Tampere: Vastapaino.
- Löytty, Olli (1995) ”Tarzan: herras- vai apinamies?” Teoksessa Lehtonen (toim.), 141–158.
- Plumwood, Val (1993) *Feminism and the Mastery of Nature*. London and New York: Routledge.
- Soikkeli, Markku (1996) ”Veljeys, veljeys, veljeys. Miesten välisen homososiaalisuuden arkkityypit.” *Kulttuurintutkimus*, 13, 4, 15–24.
- Williams, Raymond (1980) ”Ideas of Nature.” Teoksessa Raymond Williams *Problems in Materialism and Culture*. London: Verso, 67–85.